

2015. aasta keeleteoauhinna kandidaadid

(esitamise järjekorras)

1. e-keelenõu

e-keelenõu (<http://kn.eki.ee/>) on kõikidele eesti keele kasutajatele ja õppijatele TASUTA kättesaadavaks tehtud veebilahendus, kus ühe otsingu(sõna)ga sooritatakse otsing KORRAGA PALJUDES olulisemates eesti keele sõnastikes ja keelenõuannetes, mis võimaldab kasutajal tutvuda peaaegu kõikide valitud otsingusõnaga seotud praktiliste keeleaspektidega. Kui e-keelenõu varasemat staadiumi võib lugeda katseperioodiks, siis 2015. aastal sinna „Võõrsõnade leksikoni“ digitaalse variandi lisamisega on saavutatud ideaalne keeleressursside komplekt, millest on lisaks igapäevastele juhukasutajatele väga palju abi kõikidel neil, kelle töövahend on keel ja tekstiloom (nt ajakirjanikud, tõlkijad, toimetajad jpt). Varasema 5–7 allika eraldi käsitsi läbilappamise asemel saavutatakse e-keelenõu abil oluline ajavõit. Lisaks tavalistele sõnastikele (ÕS-ile, EKSS-ile, VL-ile ja tõlkesõnastikele) leiavad seal kasutamist „Ametniku soovitusõnastik“ ja EKI keelenõuannete varamu, mis harivad keelekasutajaid kõige laiemas mõttes ja annavad parema stiili soovitusi. Olen toimetajana e-keelenõu igapäevane väga tänulik kasutaja, kiidan selle head ülevaatlikkust ja operatiivset otsinguvõimalust. Olen saanud e-keelenõu tänuväärse ratsionaalsuse kohta kiitvat tagasisidet ka paljudelt välismaalastest eesti keele õppijatelt.

Tegija: Eesti Keele Instituut

Esitaja: Valli Voor

2. Soomekeelne eesti keele grammatika „Viron kielioppi“

„Viron kielioppi“ annab eesti keele grammatika süstemaatilise kirjelduse, keskendades peatähelepanu eesti ja soome keele erijoontele ning pakkudes taustaks keeleajaloolisi selgitusi. Käsiraamatu ja kõrgkooliõpikuna kasutatav teos suurendab eesti keele kui Euroopa Liidu ametliku keele tuntuks ja mainet naabermaal; väärtustab eesti keele õpetamist, õppimist ja oskust, tõstes motivatsiooni ja luues vajalikke eeldusi; soodustab lisanduva kasutamise kaudu eesti keele staatuse kindlustumist (ka Eestis) ja esitab autori 40-aastaselt õpetamiskogemusel põhineva panuse eesti keele uurimisse.

Tegija: Hannu Remes

Esitaja: Jüri Valge

3. „Eesti keele varamu“ sarja kavandamine ja esimese köite väljaandmine

8-köitelisena koostatav sari koondab läbi aegade põhjalikema teabe eesti kirjakeele struktuurist (hääldus, sõna-, vormi- ja lauseõpetus), suulisest keelest, eesti keele ja kirjakeele ajaloost ning murrete grammatikast. Haridus- ja Teadusministeeriumi, Emakeele Seltsi, Tartu ja Tallinna ülikoolide ning Eesti Keele Instituudi koostöös valmivate uurimuste käegakatsutavas vormis avaldamine tõstab eesti keele tuntuks ja mainet tänapäeva teaduse tipptasemel kirjeldatud keelena, loob paremad võimalused selle õppimiseks ja õpetamiseks uue akadeemilise grammatika ja kooligrammatika alusena ning riikliku õppekava toetajana, soodustab eesti keele kasutamist ja staatuse kindlustamist, olles baasiks praktilisele keelekorraldusele ning keeletehnoloogilistele rakendustele. Monograafiate koostamise, retsenseerimise ja kirjastamise protsess avaldab positiivset mõju kõikidele eesti keele uurimise aspektidele.

Tegija: Tartu Ülikooli kirjastus (peatoimetaja Ivo Volt, tegevjuht Ülle Ergma)

Esitaja: Jüri Valge

4. Eesti-leedu sõnaraamat

2015. a ilmus Eesti ja Leedu keeleteadlaste koostöös eesti-leedu sõnaraamat, mis sisaldab 5000 eesti keele olulisemat sõna. See on esimene eesti-leedu sõnaraamat üldse, seetõttu eriliselt tähelepanuväärne. Kakskeelse sõnaraamatu eesti keele osa baasiks on Eesti Keele Instituudi 2014. aastal ilmunud „Eesti keele põhisõnavara sõnastik“, mis arvestab sõnade valikul ja vormide esitamisel nende sagedust eesti keele korpuse põhjal ja vajalikkust igapäevases suhtluses. Sõnaraamatu koostasid selle põhjal Vilniuse ülikooli üliõpilased (Tiina Katteli õpilased). Sõnaraamatu põhiline mootor ja inspireerija oli Tiina Kattel (Tartu ülikool). vt http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/2015_Estu-lietuviu_kalbu_zodynas.pdf/13fc1fe5-0470-4195-96ff-3a852b3d2492
Sõnaraamat aitab olulisel määral kaasa eesti keele ja Eesti nähtavuse tõstmisele välismaal ning innustab Leedus eesti keele õppimist.

Tegijad: autorid Tiina Kattel, Giedrė Priks, Reda Šmitaitė; toimetajad: Zita Šimėnaitė, Joana Pribušauskaitė, Birutė Klaas-Lang
Esitajad: Birute Klaas-Lang ja Margit Langemets

5. ESTO-muusika. Ulgu-Eesti leviplaate 1958-1988

Teise maailmasõja ajal pagesid paljud eestlased üle mere vabasse maailma. Esimesed koorid asutati juba põgenikelaagris. Uuele asukohamaale jõudes tegeleti muude tööde kõrval eestikeelse muusikaga, asutati isegi plaadifirmasid. Eksiiliaastatel anti oma kulu ja kirjadega välja enam kui 400 heleplaati ja -kassetti. Neist u 100 kuulub levimuusika hulka. Käesolev kogumik „ESTO-muusika /.../ 1958-1988“ 3 CD-d (kokku 74 lugu) tutvustab pagulaste eestikeelset popmuusikat. Kõik lood on kantud kodumaa-armastusest ning valminud maailma eri paigus. See muusika hoidis alal eestlust, kuna tõstis/tõstab eesti keele mainet ning väärtustab selle kasutamist ning õpetamist. Lõviosa sellest muusikast ei ole seni Kodu-Eestis kuulatav olnud. Nüüdseks on see lünk likvideeritud. Tänapäevastele noortele on kogumik tõestuseks ja innustuseks, et popmuusika (popkultuuri) viljelemine võib toimuda eesti keeles. Kokkuvõtteks: muusikakogumikul on vähemalt kaks väga olulist tunnustamist väärivat tahku: 1) eesti (muusika)ajaloo talletamine ja populariseerimine; 2) eestikeelse popkultuuri viljelemise väärtustamine.

Tegijad: Vaiko Eplik (koostaja, digitaliseerija), Maarja Merivoo-Parro (uurija, tekstide koostaja)
Esitaja: Tõnu Tender

6. Aunimetuse „Emakeeleõpetuse sõber“ väljaandmine

Eesti Emakeeleõpetajate Selts annab 2009. aastast välja aunimetust „Emakeeleõpetuse sõber“, mis määratakse tunnustusena füüsilisele või juriidilisele isikule nii Eestis kui ka välismaal, kelle põhitegevus ei ole seotud emakeeleõpetusega, kuid kes oma avalikes esinemistes on väärtustanud emakeeleõpetust Eestis ja toetanud emakeeleõpetajate seltsi eesmärke, sh eesti rahvuskultuuri oluliste koostisosade – eesti keele ja kirjanduse tähtsustamist kõikides ühiskonnakihtides. Ettepanekuid aunimetuse kandidaatide kohta võivad EES-i juhatusele teha kõik EES-i tegevliikmed. Aunimetust ei omistata EES-i liikmetele. „Emakeeleõpetuse sõbra“ tiitli on saanud Kaja Kärner (2009), Ülo Vooglaid (2010), Mari Tarand (2011), Toomas Hendrik Ilves (2013), Märt Treier (2014) ja Fred Jüssi (2015).

Tegija: Eesti Emakeeleõpetajate Selts
Esitaja: Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi juhatuse

7. Kirjandustund kirjanikuga

„Kirjandustund kirjanikuga“ on lugemisaastal algatatud jätkuprojekt, mille ülesanne on tutvustada ja populariseerida eestikeelset nüüdiskirjandust, viia kokku autor ja noor lugeja ning kasvatada seeläbi õpilastes lugemishuvi, virgutada omaloomingule. Vastavalt koolide soovile ja EESi korraldamisel külastavad eesti kirjanikud erinevate maakondade ja linnade koole, kus nad viivad läbi kirjandustunni, tutvustades ja analüüsides uuemat kirjandust. 2015. aasta projekti raames viidi Eesti koolides läbi 25 koolitundi ja see andis võimaluse kohtuda kirjanikega umbes 1000 noorele. Oodatuimad kirjanikud olid Jürgen Rooste, Aidi Vallik ja Mika Keränen. Kokku külastas seekord koole 14 kirjanikku. 2015. aastal toimus „Kirjandustund kirjanikuga“ viiendat korda. Projekti toetas Kultuuriministeerium.

Tegija: Eesti Emakeeleõpetajate Selts

Esitaja: Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi juhatus

8. „Hiiu sõnaraamat“

2015. aastal ilmus hiidlaste ja hiiu keele huviliste rõõmuks Paul Kokla „Hiiu sõnaraamat“. Paul Kokla on tuntud paljude sõnaraamatute koostajana. Hiidlasena kogus ja pani ta aastate jooksul kirja ka kodukandi sõnavara, tekste ja grammatilisi selgitusi. Eesti Keele Instituudi murdesõnavara kartoteegi põhjal ja oma emakeele kompetentsile toetudes valmis autori, Eesti Keele Instituudi, Eesti Keele Sihtasutuse ja MTÜ Hiiu Öko koostöös hiiu keele sõnaraamat. Sõnaraamatus on hiiu keele põhisõnavara ja murdesõnu Hiiumaa murrakutest, kokku umbes 5800 sõnartiklit. Kuna hiiu keele eripära avaldub eelkõige häälduses, on sõnade juures märgitud ka nende hiiupärane hääldus. Sõnade kasutamisele aitavad kaasa nende juures esitatud põhivormid. Tänu ohtratele näitelausele on raamatut ka lihtsalt niisama mõnus lugeda.

„Hiiu sõnaraamat“ on oluline murdesõnastik kõikidele hiidlastele ning keelehuvilistele. Tegu on tuumaka ja kvaliteetse sõnaraamatuga, mis esitab hiiu keele põhisõnavara ja murdesõnu kõigist Hiiumaa murrakutest. Sõnaraamatu autori, hiidlasest keeleteadlase Paul Kokla töö sõnastiku koostamisel on tunnustust vääriv, samuti tuleb esile tuua toimetaja Meeli Sedriku asjatundlikku ja hoolikat panust.

Sõnaraamat on märkimisväärselt aidanud elavdada huvi hiiu keele vastu ning osutunud tunduvalt menukamaks, kui keegi oskas ennustada. Murdekeele sõnaraamatud on tõhus vahend, väärtustamiseks ja talletamiseks kodukoha keelt ning tugevdamiseks kodukoha identiteeti. Hiiu keelel ja kultuuril on „Hiiu sõnaraamatu“ näol nüüd üks korralik tugisammas juures. Sõnaraamatu ilmumine oli Hiiumaal suursündmus. Esitlusele kogunes saalitäis rahvast ja esimene tiraaž müüdi läbi mõne päevaga. Teist trükki jagus mõneks nädalaks ja kolmandat mõneks kuuks. Aastaga on raamatust tehtud neli trükki. Raamatu esitluspäeva, 13. veebruari hakati kutsuma hiiu keele päevaks. Külavahel ja sotsiaalses meedias tekkisid elavad arutelud hiiu keele üle ja hakkajad hiidlased saatsid autorile nimekirju sõnadest, mida nad veel sõnaraamatus näha tahaks. Sõnaraamat vallandas hiidlastes huvi oma keele vastu. Hiiu keel murdis lavalaudadele, radioeetrisse ja külapidudele. Loodetavasti on see alles algus.

Tegijad: Paul Kokla, Meeli Sedrik

Esitajad: Tiina Laansalu ja Järvi Lipasti

9. Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi koolitused õpetajatele 2006-2016

TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituut on kümne aasta jooksul läbi viinud koolitusi, et väärtustada eesti keele õpetamist, õppimist ja oskamist. Koolituste temaatika on olnud seotud korrektse keelekasutusega, uuest õppekavast lähtuvalt keeleõppe arengusuundade ja

metoodikaga, keelealase uurimistöö koostamise ja juhendamise ning materjali talletamisega, eneseväljendusoskuse arendamisega, riigieksamiiks valmistumisega.

Koostöös maakondlike aineühendustega on erinevates kohtades korraldatud eesti keele päevi mitte ainult eesti keele, vaid ka teiste ainete õpetajatele. See on laiendanud kogu õpetajaskonna keelealaseid teadmisi ning soodustanud õiget keelekasutust.

Koostöös Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutusega on erinevate haridusasutuste ja kooliastmete õpetajatele korraldatud õppepäevi õppekeelest erineva emakeelega laste õpetamiseks.

Väliseesti õpetajatele on korraldatud suvekoole, et soodustada eesti keele õpetamist väljaspool Eestit ning tõsta sellega eesti keele tuntust ja mainet.

Tegijad: Triinu Laar, Tiina Auling, Karin Soodla

Esitaja: Merle Pintson, Põlvamaa emakeeleõpetajate aineühenduse esimees

10. Eesti-läti sõnaraamat

Aastal 2015 ilmunud uus eesti-läti sõnaraamat on unikaalne mitme asjaolu poolest. Enam kui 1200 leheküljest koosnev ja üle 40 000 märksõna sisaldav suurteos on valminud rekordiliselt lühikese aja, vähem kui kolme aasta jooksul. See kasutusnäidetega ohtralt illustreeritud eesti keele allikas pakub Eesti lähimale naabrile Lätile võimalust tundma õppida kaasaegset ja rikkalikku eesti keelt, olles suurepäraseks vahendiks eesti keele omandamisel, õpetamisel ja tõlkimisel. Lisaks aitab sõnaraamatusse lülitatud kohanimede register ka õigesti lätindada Eesti koha- ja isikunimesid.

Samas pakub selle raamatu koostamise aluseks olev uudne lähenemine, mis tugineb eesti keele korpuse ja sõnavara esinemissageduse andmetele, kaasaegset ja tegelikust tänapäeva keelekasutusest juhtuvat sõnavara ja näidete valikut, olles heaks aluseks uute sõnaraamatute koostamiseks eesti keele tutvustamiseks teistele keeltele.

Eesti-läti sõnaraamat on nii oluline samm eesti keele populariseerimisel ja eesti keele positsiooni tugevdamisel maailmas, kui ka ise heaks allikaks edasisteks eesti keele ja selle kontaktide uurimiseks ning selle saab julgelt nimetada aasta keeleteoks.

Tegijad: Sõnaraamatu vastutav toimetaja Valts Ernštreits, koostajad: Valts Ernštreits, Marika Muzikante, Maima Grinberga

Esitaja: Urve Aivars

11. Mare Kitsniku blogi „Rõõm keelest ja inimestest“

Mare Kitsniku blogi „Rõõm keelest ja inimestest“ (www.keeljainimesed.blogspot.com) on eesti keele õppe eksperdi ja tegevõpetaja kogemuste ja mõtete kogu. Blogis on praeguse seisuga 41 postitust (millele tuleb pidevalt lisa), milles autor jagab oma muljeid eesti keele kui teise keele ja eesti keele kui esimese keele õpetamisest gümnaasiumis jm ning arutleb õppimisõhimitete üle. Blogil on palju lugejaid (praeguseks üle 5000 leheküljevaatamise), nii Eestist kui ka mitmest välisriigist.

Tegemist on ainulaadse elektroonilise õpetajaraamatuga, millest on palju kasu mitte ainult eesti keele, vaid ka kõigile teistele keeleõpetajatele. Blogis on palju uudseid teemasid ja hiilgavaid ideid, kuidas saab õpetada eesti keelt tõhusalt ja noori motiveerivalt. Paljusid ideid saab õpetaja oma keelegrupiga juba homses tunnis kasutada, paljud aga inspireerivad mõtlema, kuidas seda mõtet või materjali oma grupile kohandada. Lisaks ideedele leiab blogist üksikasjalikud kirjeldused, kuidas neid ideid teoks teha ja missuguseid meetodeid seejuures kasutada. Blogi tekst on tulvil näpunäiteid, küsimusi, kommentaare, töölehti, viiteid ja linke.

Blogis on emotsionaalselt kirjeldatud nii õpetaja kui õpilaste mõtteid ja tundeid. Autor

väljendab heameelt enda ja õppijate ühiste õnnestumiste üle ja analüüsib, kui miski ei toiminud päris nii, nagu algul plaanis oli. Väga kasulikud ja mõtlemapanevad on ka õppijate vastused, ideed ja tekstinäited.

Blogipostitustel on vahvad, lugema kutsuvad pealkirjad, mis sageli pärinevad õpilaste väljaütlemistest. Kõik postitused on illustreeritud teemakohaste, lõbusate ja mõtlemapanevate fotodega.

Blogi on nagu järjejutt, osa teemasid jätkub, ja iga kord on lugemist lõpetades tunne, et tahaks juba järgmist postitust lugeda. Materjal on alati väga värske ning pärit elust enesest. Lugeses tekib pidevalt assotsiatsioone, et oleme ka ise mõnd materjali näinud ja mõelnud, kuidas seda kasutada. Blogi autor on selle aga juba realiseerinud ning see ärgitab ka meid tegutsema!

Blogi on suurepärane kogemuste kogu, mis on suureks abiks tegevõpetajale. Laiemalt võiks seda nimetada ajalooliseks dokumendiks, siit on näha, mida ja kuidas õpetati aastal 2015: missugused olid teemad, mis mõjus uudsenä, mis meeldis õppijatele, mida tehti tundides jne. Blogi peaks õppematerjalina kuuluma õpetajakoolituse programmi ja väärriks raamatuna (õpikuna) väljaandmist!

Tegija: Mare Kitsnik

Esitaja: Multilingua Keelekeskus OÜ

12. Plaat „Upa-upa ubinakõnõ. Latsilaulõ võro keelen“

2015. aastal sai valmis plaat „Upa-upa ubinakõnõ“, mis on Mari Kalkuni, Tuulikki Bartosiki, Pastaca (Ramo Tederi) ja Jan Rahmani koostöös sündinud võrukeelne uuslooming, mõelduna nii lastele kui ka avatud meelega täiskasvanutele. Tegemist on kolmanda plaadiga võrukeelsete lastelauluplaatide sarjas, mida on juba 10 aastat kingitud kõigile Lõuna-Eesti haiglas sündinud lastele ja nende vanematele. Kingituse mõte on abistada ja julgustada lapsevanemaid laulma oma põlises kodukeeles oma lastele ja hiljem koos lastega. See tõstab võru keele kui eesti keele ühe piirkondliku erikuju mainet, väärtustab selle õpetamist, õppimist ja oskamist ning hoiab murdekeelt elavas kasutuses. Plaat on tuntuks saanud üle Eesti. Nii lapsed kui täiskasvanud on võtnud plaadi väga hästi vastu, võru keele nädalal toimunud Upa-upa kontsertidel laulsid lapsed plaadil olevaid laule juba kaasa.

Tegijad: Mari Kalkun, Tuulikki Bartosik, Ramo Teder, väljaandja Võru Instituut

Esitaja: Lõuna-Eesti Haigla (sünnitus- ja günekoloogiaosakond)

13. XVI emakeelepäeva konverents Tallinna Mustamäe Realgümnaasiumis

Tallinna Mustamäe Realgümnaasiumi üks prioriteete on eesti keele kui riigikeele õppimine, eesti rahva traditsioonide tundmaõppimine ja lõimumistöö. Selle töö raames viiakse gümnaasiumis läbi palju huvitavaid üritusi ning üks nendest on emakeelepäeva tähistamine konverentsiga, traditsioon sai Tallinna Mustamäe Realgümnaasiumis alguse 1999. aastal.

Ajapikku muutusid konverentside teemad mitmekülgsemaks ning samas muutusid ka eesmärgid. Viimaste konverentside eesmärk on olnud

- äratada huvi eesti keele, eesti kirjanduse, ajaloo ja kultuuri vastu;
- väärtustada eesti keele õppimist, oskamist ning keelekeskkonnas kasutamist muu emakeelega õpilaste poolt;
- luua loomulik eesti keele keskkond keelebarjääri ületamiseks, kus õpilased saavad keelt õppida ning kasutada, suheldes keelekandjatega;
- leida seoseid ja puutepunkte eesti ja vene kultuuride vahel;
- uurida eesti, vene ja muude rahvaste silmapaistvate kultuuritegelaste elus olevaid seoseid Eestiga või muude riikidega;
- läbi praktilise tegevuse soodustada ühiskonnas toimuvaid lõimumisprotsesse.

Vanema astme õpilaste eeskujul algatasid meie 5. klasside õpilased oma projekti, kus tahtsid vanemate õpilaste abil uurida Eesti ja meie naaberriikide kultuuriloolisi sarnasusi ja puutepunkte. Projekt sai teoks 2015. aastal 16. emakeelepäeva konverentsi näol, mille korraldajateks olid nüüd juba põhikooli õpilased. Konverentsi külalisteks olid sõpruskooli Tallinna Arte Gümnaasiumi õpilased, kellele üritus oli niivõrd meeltemööda, et nad avaldasid soovi osaleda konverentsi töös ka sellel aastal.

Oleme veendunud, et emakeelepäeva konverentsi traditsioon toimib meie gümnaasiumis veel aastakümneid, sest see on kindlates kätes, meie õpilaste kätes, kes soovivad õppida keeli, saada targemaks, õppida meie riigi kultuuri ja selle ajalugu ning tunda end siin kindlalt, turvaliselt ja, mis kõige olulisem, vajalike ja aktiivsete kodanikena, kes tunnevad ja tahavad veel rohkem selgeks saada meie kauni Eestimaa keele ja kultuuri ilu ja võlu.

Tegijad: Olga Ivanova, Anneli Kristal

Esitaja: Natalja Vergun

14. Lugemiskaartide sari „Head eesti ...“

Lugemiskaartide sari „Head eesti ...“ on Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi rahvapärимuse põhjal koostatud mängulis-meelelahutuslik peretoode, mille eesmärk on lihtsas hariduslikus vormis tutvustada eesti rahvaluulet, õpetada ja väärtustada eesti keelt ja omakultuuri, liita eri põlvkondi.

Kaardid on näide rahvaluuleteadlaste ja eraettevõtte heast koostööst, sari alustas ilmumist 2014. aasta lõpus OÜ Loovhoog eestvõttel ja hõlmab viis kaardikomplekti. „Head eesti muinasjutud“ sisaldab 50 pikemat ja lühemat muinasjuttu, „Head eesti mõistatused“ koondab üle 600 eriliigilise mõistatuse, nii vanemat kui ka uuemat ainek. 2015. aastal ilmus kolm komplekti: „Head eesti vanasõnad“ esitab mänguliste ülesannetena üle 600 vanema ja uuema vanasõna, „Head eesti mõistatused: Vanamehe-eri“ seob mitmemõttelised mõistatused multifilmitegelase Vanamehe kujundusega, pakist „Head eesti mängud“ leiab laia valiku nii noorematele kui ka vanematele mõeldud eri ajastutest pärinevaid mängu ja liisusalme.

Tegijad: Risto Järv, Inge Annom, Mairi Kaasik, Kärri Toomeos-Orglaan, Reeli Reinaus, Astrid Tuisk, Piret Voolaid

Esitaja: Eesti Kirjandusmuuseum

15. Hiiumaa Emmaste murrakus muistendikogumik „Iiu Leiger“ ja lasteraamat „Iiuma vägimihe Leigri seiklused“

Emmaste murrakus muistendikogumiku „Iiu Leiger“ ning Emmaste murrakus ja eesti keeles rööptekstidega lasteraamatu „Iiuma vägimihe Leigri seiklused“ eesmärk on rikastada ja laiendada murdekeelset lugemisvara ning elavdada nii täiskasvanute kui ka laste huvi rahvaluule ja murrete vastu. Aimekirjanduslik „Iiu Leiger“ sisaldab kuut rikka murdekeelega rahvajuttu Hiiumaa muistest hiiust Leigrist, tutvustust muistendite kogujast ja Hiiumaa keelejuhist Jegard Kõmmusest, murdekeelsete sõnade ja väljendite seletusi ning kohanimede loendit. Laste jutu-, värvi- ja mänguraamat „Iiuma vägimihe Leigri seiklused“ on muistendikogumiku lastepärane edasiarendus. Emmaste murrakus ja eesti keeles kirjutatud lasteraamatust leiab üheksa illustreeritud peatükki Leigri seiklustest, murdesõnu kinnistava lauamängu ja piltsõnastiku ning tutvustuse Hiiumaa seelikutriipudest. Mõlemale raamatule annavad lisaväärtust Liia Lüdig-Algvere Hiiumaa-ainelised etnograafilised akvarellid ja Kahrut-Silvester Vilbaste Leigri-teemalised joonistused.

Tegijad: Helen Kõmmus, Jegard Kõmmus, Sende Lipu ja Taive Särg

Esitaja: Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiiv, Risto Järv

16. Keskkonnatervishoiu eesti-inglise seletussõnaraamatu koostamine ja väljaandmine

Keskkonnatervishoid on tegevusvaldkond, mille põhitõdesid peaksid teadma kõik, kes puutuvad kokku keskkonna ja tervise probleemidega; samuti need, kes kujundavad meie elukeskkonda. Sõnaraamat on esimene katse koondada keskkonnatervishoiu ja selle naaberlade eestikeelne põhiterminoloogia. Toodud on ligi 1500 märksõna koos sünonüümide, ingliskeelsete vastete ja lühikese eestikeelse seletusega. Lisatud on terminite temaatiline jaotus, lühendite ja akronüümide loend ning terminite inglise-eesti register, mis võimaldab raamatut kasutada inglise-eesti sõnastikuna.

Raamatu autor Astrid Saava on Tartu Ülikooli emeriitprofessor. Ta on lõpetanud TÜ arstiteaduskonna (1962), seejärel töötanud hügieenikateedris, hiljem tervishoiu instituudis rahvatervishoiu professori ja juhatajana, õpetanud üliõpilastele keskkonnatervishoidu ligi pool sajandit, olnud kauaaegne meditsiinterminoloogia komisjoni liige. Tema peamine uurimisvaldkond on keskkonnalähtesed terviseriskid, nende hindamine ja ennetamine.

link raamatule:<http://www.rahvaraamat.ee/p/keskkonnatervishoiu-eesti-inglise-seletuss%C3%B5naraamat/731440/et?isbn=9789949328475>

DSPACE: <http://dspace.ut.ee/handle/10062/50085>

Tegija: Astrid Saava, Tartu Ülikooli emeriitprofessor

Esitaja: Ene Indermitte, TÜ arstiteaduskonna keskkonnatervishoiu lektor

17. Tasuta ja kõigile avatud iganädalane eesti-vene keelekümblusgrupp

Keelegrupp on 2012 aastast toimuv iganädalane keelekümblusüritus mõnes Tallinna kohvikus, kus eestlased õpetavad läbi suhtluse ja mängude muukeelsetele inimestele eesti keelt ning vastupidi. Jagatakse õppemeetodeid, leitakse uusi tutvusi, õpipartnereid, üksteist aidates ja koos õppides tugevdatakse motivatsiooni. Tihti ollakse koolis või kursustel keelt pikalt õppinud, ent lõimumismurede tõttu pole leitud rääkimis- ning arendamisvõimalusi (eriti kui töötatakse venekeelses kollektiivis), mis osas üritangi aidata.

Infovahetuseks on loodud Facebooki grupp (<https://www.facebook.com/groups/keelegrupp>), iganädalastel üritustel kohtub ca 25 vahelduvat inimest eri elualadelt, vanuses, keeletasemelt. Huvi sel viisil eesti keelt õppida ja eestlastega tutvuda on osutunud äärmiselt suureks ja tagasiside eriti muukeelsete elanike poolt väga positiivseks. Samuti on suur eestlaste huvi eesti keele õpetamise ja vene keele õppimise vastu. Korraldan kohtumisi vabatahtlikult, kõigile avatult, tasuta.

Tegija: Meos Holger Kiik

Esitaja: Meos Holger Kiik

18. Kuku raadio saade „Libauudised“ (autor ja esitaja Rohke Debelakk)

Rohke Debelakk on lugenud „Libauudiseid“ alates 1994. aastast eri kanalites, alates 1997. aastast põhiliselt Kuku Raadios. Ka 2015. aastal kõlasid igal tööpäeval uued libauudised, mis on kantud vaimukast huumorist, ühendades aktuaalse ühiskondliku temaatika ja loova mängu eesti keele rikkustega. Debelakk mängib tähenduse mitmekihilisusega, mõtestades sõnasõnaliselt kujundlikke väljendeid (nt *väljakutsuvalt käituma*, *esivanemate jälgedes astuma*), rahvapäraseid ütlusi (*tõusis vara üles ja läks hilja voodi*); kasutades mitmetähenduslikke sõnu eri tähendustes (*liitma*, *lahutama* ja *jagama* matemaatika, haldusala ja üldkeele sõnadena; sõna *kuur* kaks tähendust uudises ravikuuride kasutuselevõttust), viies kokku häälikuliselt sarnaseid, kuid tähenduselt erinevaid sõnu (uudis *avaliku halduse* asendamisest *avaliku heldusega*), segab keeleregistreid, loob pseudotermeid, naeruvääristab

keelalisi stampe, kantseliitliku keele liigtihedust. Libauudised arendavad kuulaja keeletunnetust ja sobivad hästi ka kasutamiseks eesti keele alases õppetöös..

Tegija: Gaute Kivistik (Rohke Debelakk)
Esitaja: Helle Metslang

19. Selge sõnumi auhind

Selge sõnumi auhinda on antud välja nüüdseks kaks aastat. Selle eesmärk on teadvustada Eestis selge ühiskondliku suhtluse väärtust ning tunnustada neid organisatsioone, kes edastavad avalikkusele oma sõnumit kõige selgemalt. Auhind antakse sellisele sõnumile, millest kasutaja leiab kiiresti talle vajaliku info, saab sellest aru ja oskab selle põhjal tegutseda. Hinnatakse sõnumi selgust ja kasutuskõlblikkust. Selge sõnumi auhind aitab väärtustada head keelekasutust, aga seob selle ka muude meediumitega (pildikeel), tõstes sellega eesti keele staatust. See aitab edendada head keelt ja üldisemalt selge keele liikumist hea keelekasutuse eeskuju kaudu.

Tegijad: Eesti Keeletoimetajate Liit (töörühma liikmed Katrin Hallik, Katre Kasemets)
Esitaja: Egle Pullerits

20. Edvin ja Lembe Hiedeli toimetajaauhind

Toimetajaauhind on Eesti Kirjanike Liidu ja Keeletoimetajate Liidu asutatud auhind, mida rahastab kultuurkapital ning mille mõte on tõsta esile ja väärtustada ilukirjanduslike ja/või mõtteloo alaste teoste toimetajate panust ja tööd. Esimene toimetajaauhind anti 2015. aasta Euroopa keeltepäeval üle pikka aega kirjastuse Eesti Raamat tõlkeilukirjanduse osakonnas töötanud ja alates 1999 Loomingu keeletoimetajana töötavale Maiga Varikule, nominendid olid Triin Kaalep, Tiia Valdre, Linda Targo, Leino Pahtma, Maiga Varik ja Tiina Randviir. Žüriisse kuulub kaks kirjanike liidu ja kaks keeletoimetajate liidu esindajat.

Tegijad: Kirjanike Liit ja Eesti Keeletoimetajate Liit (Jan Kaus, Kadri Rahusaar)
Esitaja: Egle Pullerits

21. Läti-eesti sõnaraamat. Latviešu-igauņu vārdnīca. [Latvian-Estonian dictionary]

Eesti ja Läti on lähedased naaberriigid, mida ühendab nii ajaloopärand kui ka samalaadsed traditsioonid ja arusaamad. Meie keeled küll erinevad, kuigi öeldu sisu on tihtilugu väga sarnane. Sõnaraamat on hea abiline tõlkijatele ning kõigile neile, kes soovivad eesti või läti keelega lähemalt tutvuda.

Sõnaraamatus on üle 40 000 märksõna. Põhjalik ja tänapäevane väljaanne sisaldab keelenäiteid ja grammatilist teavet ning abistab tõlkimisel kui ka keele õppimisel.

Tegijad: projektijuht Arvi Tavast. Koostanud Merle Madisson, Aive Mandel, Tauno Nõulik ja Anita Tannenberg. Eesti Keele Instituut.
Esitaja: Andres Oro

22. Eesti Keele Instituudi tasuta keelenõuanne

Tasuta keelenõu on aidanud kaasa kauni, täpse ja ladusa eesti keele kasutamisele, parema oskuse saavutamisele. Tasuta keelenõu võivad küsida ja on saanud kõik keelehuvilised ja keeleabi vajajad. Keelenõuande telefonile 631 3731 vastatakse tööpäeviti kell 9–12 ja 13–17. Samuti on EKI keelenõuande koduleheküljel <http://keeleabi.eki.ee/> saadaval mitmeid olulisi linke eri allikatele: ÕS 2013, ÕSi uued sõnad, eesti keele käsiraamat, sari „Keelenõuanne

soovitab“ (1–5), Emakeele Seltsi keeleteoimkond, ametniku soovitusõnastik, eurokeelehoole jne.

Tegijad: EKI keeleteadlased Argo Mund, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Peeter Päll, Maire Raadik ja Tuuli Rehema
Esitaja: Maarja Keba

23. Konguta Kooli aabits

Konguta Kooli aabits on sündinud meie õpilaste ettevõtlikkusest ja koostööst. Aabitsa tegemisloo leiab siit: <http://kodukoha.blogspot.com.ee/>

Aabitsa leiab siit:

http://issuu.com/raagriskas/docs/konguta_kooli_aabits?e=23150923/32830697

Aabits väärtustab eesti keele õppimist, oskamist ja kasutamist ning annab kultuuriloolise ülevaate ühe kooli (igapäeva)elust. See aabits on justkui meie koolikultuuri pärand aastast 2015.

Aabitsas leidub ka üleskutse aastaks 2020 – väärtustagem kõikide Eestimaa koolide lood meie kaunis emakeeles oma kooli aabitsatena!

Tegijad: Raikko Kotkas, Kristo Oijala, Anee Lisett Sinikalda
Esitaja: Liina Tamm

24. „Heinrich Stahli tekstide sõnastik“

Heinrich Stahl on 17. sajandi eesti keele, kultuuri- ja kirikuloo silmapaistvaim esindaja, kelle eesti keele kasutus, grammatika ja vaimulikud tekstid löid traditsiooni Eesti ajaloo olulisse ajastusse, varauusaegsesse kultuurilukku. Sõnastik sisaldab kõiki Stahli tekstides leiduvad eesti keele sõnu ja ka üksikuid tekstides leiduvaid võõrsõnu (2819 lekseemi, 321 688 lemmatiseeritud sõnet); pakub nii uurijale kui keelehuvilisele ülevaadet 17. sajandi esimese poole põhjaeesti kirjakeelest, loob üksikasjalise ettekujutuse Stahlilt kui eesti kirjakeele alusepanijast ja esimesest ühtlustajast, normijast. Hinnatav on lähtepunkt jätkata autorisõnastike traditsiooni, anda pilt Stahli sõnavarakasutusest ja suhestada vanade tekstide sõnavara tänapäevase leksikaalse süsteemiga. Sõnastikku iseloomustab ammendavus ja tekstipõhisus; see on hiiglaslik, suure süvenemisega loodud töö, mis oma süstematiseeritud andmestikuga loob võimaluse koostada lähitulevikus eesti kirjakeele sõnavara esmakasutuse sõnastik.

Tegijad: Külli Habicht (töörühma juht), Pille Penjam, Külli Prillop, Valve-Liivi Kingisepp
Esitaja: Helle Metslang

25. Kinoteatri lavastus „Õpetaja Tammiku rehabiliteerimine. Kuidas saada heaks õpetajaks?“ (2015)

<https://www.piletimaailm.com/performances/56333-opetaja-tammiku-rehabiliteerimine>

Priit Kruus on eesti keele ja kirjanduse õpetaja, kes praegu ei tööta enam koolis, vaid koolitab tulevase õpetajaid. Kinoteatri lavastuses „Õpetaja Tammiku rehabiliteerimine“ toob ta vaatajani loo eesti keele ja kirjanduse õpetajast, kes noore meesõpetajana tahab täita oma unistuse ja töötada soovitud ja õpitud erialal ning seab eesmärgiks mitte sarnaneda oma endistele põhikooliaegsetele õpetajatele – vana kooli pedagoogidele. Lavastus esitab vaatajale küsimused õpetajaameti stereotüüpide, õpetajaks olemise kuvandi kohta. See lavastus seob endas ajakirjanduses, aruannetes, uuringutes ja analüüsid ning tegelikult elus kerkinud probleemid ning otsib neile vastuseid. Lavastus väärtustab eesti keele õpetamist, eesti keele ja kirjanduse õpetaja ametit.

Tegijad: Priit Kruus (juht), liikmed Henrik Kalmet, Diana Leesalu, Paavo Piik, Paul Piik.
Esitaja: Kadri Sõrmus

26. Reet Kasiku raamat „Sõnamoodustus“

Reet Kasiku „Sõnamoodustus“ on eesti keele tervikkäsitluste sarja „Eesti keele varamu“ avaköide, mis annab põhjaliku ülevaate sõnamoodustusvõimalustest tänapäeva eesti keeles. Teos sisaldab teoreetilis-metodoloogilise osa ja praktilise osa, mis esitab moodustustähendused ja moodustusviisid sõnaliikide kaupa. „Sõnamoodustus“ on tarvilikuks lisanduseks varasematele käsitlustele, kuna seob seni ilmunu kompaktselt ja kaasaegselt tervikuks. Raamatus puudutatakse ka teemasid, mis pole varem käsitlustes kajastust leidnud või millele pole siiani küllaldaselt tähelepanu pööratud. Teose koostamisel on arvestatud tegelikku keekekasutust ning raamatust leidub ka hulganisti toredaid näiteid spontaanse sõnamoodustuse kohta. „Sõnamoodustus“ on tarvilik allikas keeleuurijaile ja oluline õppematerjal keeleteaduse üliõpilastele, kuid on mõeldud kasutamiseks ka laiemale üldsusele. Raamat on mõeldud kõigile, kellel on huvi eesti keele sõnamoodustusvõimaluste vastu.

Tegija: Reet Kasik
Esitaja: Emakeele Seltsi juhatus

27. Stipendiumi algatamine eesti keele ja kirjanduse õpetajaks õppivatele üliõpilastele
TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituut pidas vajalikuks asutada stipendium ja otsustas taotleda HTMilt selle finantseerimist. Arvestades emakeeleõpetajaks õppida soovijate vähesust loodetakse stipendiumiga (kuus 400-eurost stipendiumi) suurendada huvi selle eriala vastu ning tunnustada tublimaid ja aktiivsemaid eesti keele ja kirjanduse õpetajaks õppivaid üliõpilasi. Koostöös HTMi (rahastus) ja Emakeele Seltsiga (korraldus) anti 2015. aastal esimesed stipendiumid välja. Kokku laekus 19 taotlust nii Tallinna Ülikoolist kui ka Tartu Ülikoolist. Pingerida kujunes motivatsioonikirja ja õpitulemuste põhjal üpris tasavägiseks, mis näitas emakeeleõpetajaks õppivate noorte suurt õppimistahet ja pühendumist valitud erialale.

Tegija: TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituut (projektijuht Kersti Lepajõe; Maigi Vija, Kadri Sõrmus)
Esitaja: Emakeele Seltsi juhatus